

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖZETLEME ÖĞRETİM STRATEJİLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Duygu Ulusoy ÖZTÜRK
Altınordu Layika Akbilek İlkokulu
dyglsy@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3263-3171

Doç. Dr. Özlem BAŞ
Hacettepe Üniversitesi
ozlembas@hacettepe.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0716-103X

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 21.10.2021

Revize Tarihi: 26.12.2021

Kabul Tarihi: 27.12.2021

Atf Bilgisi: Öztürk, U. D. ve Baş, Ö. (2021). Sınıf öğretmenlerinin özetleme öğretim stratejileri hakkındaki görüşleri. *Sınıf Öğretmenliği Araştırmaları Dergisi (SÖAD)*, 1(2), 82-97.

ÖZ

Okumak ve okuduğunu anlamak, akademik becerilerin yapı taşlarından biri olup bu temelin sağlam atılması, eğitim öğretim faaliyetleri için önem arz etmektedir. Okuduğunu özümsemek, kendi ifadelerimizle dile getirebilmek; eleştirel düşünebilmenin de ilk adımıdır denilebilir. Özetleme stratejileri; okuduğunu, dinlediğini, izlediğini anlamanın önemli bir yoludur. Bu çalışmanın amacı ilkökul öğretmenlerinin kullandıkları özetleme stratejilerini ortaya koyarak, öğretmenlerin öğrencilerinin özetleme becerileri hakkındaki görüşlerini irdelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 öğretim yılında Ankara'nın Sincan ilçesinde bir ilkökulda görev yapmakta olan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma nitel desende bir durum çalışması olmakla beraber veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Görüşme formu, alan yazın taramasından elde edilen form ve güncellemesi ile sınırlıdır. Çalışma sonucunda özetleme becerileri için öğretmenlerin zihninde canlanan özet tanımına yönelik "Öğrencinin bir metnin ana fikrini koruyarak, genel hatlarını ve temel noktalarını bilişsel süreçlerden geçirip ayrıntılara inmeden kendi cümleleriyle kısa ve öz olarak ortaya koymasındır" şeklinde anlamlı bir bütün oluşturulabilecek bir tanımlama ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler nitelikli özetin özelliklerini "anlaşılabilirlik", "yalınlık" ve "gerekli yerlerin anlatıldığı" anahtar kelimeleriyle tanımlamışlardır. Katılımcı öğretmenlerin %80'i özet yaptığını; bunlardan %56,25'i yazılı, %43,75'i ise sözlü özet yaptığını belirtmişlerdir. Ek olarak çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, özetleme stratejisini terim anlamı olarak bilmediğini veya bu stratejilerin nasıl uygulandığını yöntemsel olarak bilmediklerini belirtmişlerdir. **Anahtar sözcükler:** Özetleme becerisi, okuduğunu anlama, ilkökul.

PRIMARY SCHOOL TEACHERS' OPINIONS ABOUT STRATEGIES OF SUMMARIZING TEACHING

ABSTRACT

Reading and reading comprehension form the basis of academic skills and it is important to lay a sound basis to carry out the educational and instructional activities effectively. It may be said that internalising what one reads and restating it in one's own words are the first stage of critical thinking. Summarising strategies are an important way of comprehending a written text, a spoken text and a video. This project aims to display the summarising strategies that primary school teachers use and to analyse their views on students' summarising skills. The study group was composed of 20 teachers who taught in a primary school located in Sincan district of Ankara in 2020-2021 academic year. Case study in qualitative design was used in the study and the data was put to content analysis- a method of data analysis. The interview form used was limited to the form obtained through literature review and improvement to it. A definition formulated as "students' statement of a text in their own words briefly and without going into detail by preserving the main idea and by exposing the outline and basic points of the text to cognitive processes" was obtained at the end of the study. The participants identified the properties of a good quality summary as "intelligibility", simplicity, and "describing the parts which are necessary". 80% of the participants said that they got their students to make summaries while 56.25% of them said that they asked for written summaries and 43.75% of them said they asked for oral summaries. In addition to that, the majority of the teachers said that they did not know of summarising strategy as a term or that they did not know how these strategies were applied methodically.

Key Words: Summarising strategies, reading comprehension, primary school.

Giriş

Okumanın en temel amacı “anlamak”tır. Anlamak içinse her bireyin izlediği farklı yollar bulunmaktadır. Anlama düzeyini arttırmak için izlenen yollardan biri de özetlemedir. Özetleme, okuyucunun, okuma ardından ana fikri bulması, aslına sadık kalarak kendi ifadeleriyle metni kısaltıp, çok gerekli olmayan ayrıntılardan arındırabilmesidir. Yaşları farklı da olsa öğrenciler farklı biçimlerde metin veya kitap özetleri yazar. Kolay hatta sıradan görünse de özetleme, göz ardı edilemez bir anlama yöntemidir (Bulut ve Akyol, 2014).

Özetlemek Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “bir yazı, konu, söz veya filmin içeriğini daha az sözle anlatmak, özünü vermek, kısaltmak, hülasa etmek” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2020). Özetleme, okuyucunun metindeki temel noktaları tespit ederek, içeriğini hatırlamasını sağladığı için önemlidir. Aynı zamanda sözlü bir anlatımın, metnin ya da filmin en önemli bilgilerinin yoğunlaştırılmış biçimde kısaltılmasıdır (Şapcı ve Kuşdemir, 2018). Böylece okuyucunun dikkati daha önemli bilgilere odaklanabilecektir (Anderson ve Armbruster, 2002). Başka bir deyişle metnin özünü, hatırlamayla ilintilendirerek, hafıza ile okumayı sağlayacaktır (Willis, 2008). Yazılması istenen bir özet, öğrencinin okuduğunu veya dinlendiğini kavrama düzeyi veya öğrenme eksikliği ile ilgili öğretmene değerli bilgiler verebilir. Bu dönüt ile öğretmen öğrenciye nerelerde destek sağlaması gerektiğini tespit eder. Özetleme stratejilerini nasıl kullanacağını bilen öğrenci, okuduğunu da anlayacağından, düşünme sürecine doğal olarak katılacaktır. Ayrıca verilmek istenen temel düşünceyi bulamayan öğrencinin özetleme becerileri geliştirilirse okuduğunu anlama becerilerinin gelişeceğine inanılmaktadır (Şapcı ve Kuşdemir, 2018). Metnin bütününe görmeyi gerektiren özetleme ile kişi metinde karşılaştığı bilgileri önem derecesine koyar ve bir bakıma metnin omurgasını ortaya çıkarır. Bu sayede anlatılanların özüne ulaşan birey bu özü daha verimli bir şekilde anlamlandırır. Anlamlandırılan bilgilerin anımsanması ise daha kolaydır (Çetin, 2019). Özetleme becerisi gerek özgün hatırlatma gerekse soruları yanıtlama konusunda metnin hatırdaki kalmasını sağlar ve hafıza gelişimine destek olur. Bu strateji, okuduğunu anlamada yadsınamaz bir bileşendir (Majors, 2009). Özetleme öğretiminin gerçekleştirilmesi için geçmişten günümüze farklı stratejiler ortaya konulmuştur. Bu stratejiler genel olarak şu başlıklar altında toparlanabilir (Bahap Kudret ve Baydık, 2016);

- Okunan metinde önemli bilgiyi ayırt etme,
- Ana düşünceyi belirleme,
- Ana düşünceyi destekleyen önemli ayrıntıları belirleme,
- Genelleme yapma,
- Metindeki düşünceleri kendi sözcükleriyle ifade etme,
- Konu cümlesi oluşturma,
- Yeniden yapılandırma,
- Sonuç cümlesi oluşturma,
- Metni düzenleme

Ülkemizdeki ulusal sınavlarda olduğu gibi, uluslararası sınavlarda da okuma ve anlama soruları önem arz etmektedir. Hatta sınavlarda başarılı olan pek çok öğrenci “başarının sırrı” olarak kitap okumayı nitelendirebilmektedir. Salt bu yanıtlar bile okuduğunu anlamının akademik alandaki her kola etki ettiğini çağırıştırılmaktadır. Beş yılda bir uygulanan Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesine (Progress in International Reading Literacy Study [PIRLS]) 2001 yılında 35 ülke katılmış ve Türkiye ise 28. olmuştur. PIRLS okumanın üç yönü ile ilgilenmektedir. Bunlar; okuma alışkanlıkları, tutumları ve kavrama basamaklarıdır (Uluslararası Eğitim Başarısının Değerlendirilmesi Derneği (International Association for the Evaluation of Educational Achievement, 2001). PIRLS 2001 sonuçlarına göre Türk öğrenciler:

- Okuma becerileri açısından uluslararası standartlardan düşük düzeydedirler.
- Öğrencilerin ev ortamında kâfi düzeyde okuma etkinliklerine yer verilmemektedir.

- Uluslararası ortalamaya oranla ev ortamında bulundurulmuş kitap sayısı yadsınamayacak kadar düşük düzeydedir.
- Ders kitaplarındaki metinler okuma durumunun temelini oluşturmaktadır.
- Sınıf ortamında çocuklara yönelik yeterince çeşitlendirilmiş okuma etkinliklerine ve materyallerine yer verilmemektedir.
- Okunanların anlaşılma durumu için test tipinden daha fazla yararlanılmaktadır.

Benzer şekilde Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programında (Programme for International Student Assessment [PISA]) öğrenciler tamamladıkları görevlerin güçlük derecelerine göre değişik yeterlilik düzeylerine ayrılmaktadırlar. PISA 2003 okuma sonuçlarında öğrencilerimizin üçte ikisi (%67,7) okumada ikinci düzey veya altında yer almıştır. Bu düzeyleme sisteminde en yüksek düzey 5 (beş), en düşük düzey ise 1 (bir) olarak belirlenmiştir. Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD]) ülkelerinin öğrencilerinin ortalaması ise üçüncü düzeyde bulunmaktadır. OECD ülkeleri sıralamasında 28. (29 ülke içinde) Tüm ülkelerin sıralamasında ise 32. sırada (40 ülke içinde) yer almıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan PISA 2003 raporunda “fen bilimleri, matematik, problem çözme ve okumayla ilgili olarak gözler önüne serilen durum, eğitim sistemimizin tamir ile onarılmayacak bir halde olduğu belirtilerek eğitim sistemimizin tüm tarafların katılımı ile acil ve köklü bir reform sürecine sokulması gerektiği belirtilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2003).

Son 15 yıllık değişimlere bakıldığında, ülkemizin okuma becerilerine yönelik önemli ölçümlerin yapıldığı sınavlardan aldığı puanlar pek de iç açıcı görünmemektedir. Uluslararası sınavlarda Türk öğrencilerin başarısızlığının en önemli sebebi okudukları metnin içindeki önemli bilgileri ayırt edememe, metnin ana fikrini belirleyememeleridir. Metnin ana fikrini belirlemek metni iyi analiz etme becerisi ile ilgilidir. Öte yandan bunu öğretmesi beklenen öğretmenlere de konuyla ilgili herhangi bir eğitim ortamı sağlanmamaktadır. Bununla birlikte bu becerinin gerekliliği ile ilgili yeterli farkındalık oluşmadığından öğrencilere de öğretilmemektedir. Bu stratejiyi öğretecek en etkili merci olan öğretmenler öncelikle özetlemenin önemini farkında olmalı ve yeterli bilgiye vakıf hissedebilmelidir. Özetleme ile metni anlayan ve kolay anımsayan öğrenciler, önemli düşünceleri belirleyerek içeriği kendi cümleleriyle oluşturabilirler (Şengül ve Yalçın, 2004). Böylelikle okuduğunun özünü kavrayabilen çocuk, bunu diğer akademik alanlara da yansıtarak başarısını arttırabilecektir.

Eğitim öğretim kurumlarında etkili stratejilerinin uygulanması şüphesiz tüm paydaşların etkin katılımını gerektirmektedir. Okuma, okuduğunu anlama ve özetleme becerilerinin uygulanması sınıf ortamında öğrencilerin etkin katılımı ve öğretmenlerin uygun stratejileri kullanmalarıyla birlikte gerçekleşecektir. Konu ile ilgili ön bilgileri olan öğretmenler, konunun önemini öğrencilerine de benimseterek, kişiye özel strateji geliştirmelerine destek olacaktır. Çünkü öğrencilerin okuma, okuduğunu anlama ve özetleme becerileri farklılıklar gösterebilmektedir. Okuduğunu anlamının tek ve kesin bir yolu yoktur.

Bu çalışmanın amacı ilköğretim öğretmenlerinin özetlemeye bakış açıları ile kullandıkları özetleme stratejilerini ortaya koymak ve öğrencilerinin özetleme becerileri hakkındaki görüşlerini almaktır. Bu amaç doğrultusunda ayrıca ilköğretim sınıf öğretmenlerinin nitelikli bir özetlemede gereken unsurları belirtmesine yönelik alt problemler de belirlenmiştir.

- İlkokul sınıf öğretmenlerinin;
- Özetleme ile ilgili görüşleri nelerdir?
- Özetlemenin nasıl yapılacağı konusundaki ön bilgileri nelerdir?
- Nitelikli bir özetlemede gereken unsurlarla ilgili görüşleri nelerdir?
- Sınıflarında özetleme stratejisine yönelik yaptıkları uygulamalar nelerdir?
- İlkokul sınıf öğretmenlerinin Türkçe Dersi (1-4. Sınıflar) Öğretim Programında özetlemenin yeri hakkındaki görüşleri nelerdir? sorularına da cevap aranacaktır.

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi, araştırma etiği hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modelinde durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırma, veri elde ederken nitel tekniklerinin kullanıldığı, problemlerin ve olguların doğal ortamlarında çok yönlü, gerçekçi ve ayrıntılı olarak ortaya çıkarıldığı, araştırmacının da süreçte aktif bir şekilde bulunduğu, araştırmanın deseninde çeşitlilik ve esnekliğin olduğu ve derinlemesine analize sahip olduğu nitel sürecin yürütüldüğü araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2006). Nitel bir yöntemin tercih edilme sebebi, ilkökul sınıf öğretmenlerinin özetleme becerilerine yönelik uygulama bilgilerinin ortaya koymaktır. Bu teknikle çalışma grubunda yer alan katılımcıların araştırmanın amacının temelinde yer alan konu ve alt konulara ilişkin kişisel bakış açıları ve uygulamaları analiz edilebilmektedir. Görüşme, tüm sosyal bilimlerde araştırmalarında kullanılmaktadır. Araştırma aracı olarak en çok kullanılan alanlar ise eğitim, hukuk, iş analizleri, tıp ve gazetecilik gibi alanlardır (Kahn, 1983). Görüşme tekniği; araştırmacı ile katılımcı arasında, belirli bir amaç çerçevesinde, kontrollü olarak, sözel iletişim biçiminde gerçekleşen bir araştırma tekniğidir (Cohen ve Manion, 1994).

Araştırmada verilerin analizi için nitel araştırmada önemli bir yeri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yaparken benzer veriler gruplanarak kavramlar ve temalar oluşturulur. Oluşturulan bu kavramlar ve temalar anlaşılır hale getirilerek okuyucuya aktarılacak şekilde yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Böylece yorumlara ve tanımlara ulaşırken bir standart oluşturulur. Derinlemesine analiz yöntemlerinden olan içerik analizinde metin veya belge içeriği irdelenerek analiz edilir. Veriler kategorilendirilerek alt ve üst sınıflar oluşturulur. Bu sınıflar arasındaki bağlantılar çeşitli matrisler veya frekanslarla gösterilerek sayısallaştırılır.

Çalışma Grubu

Çalışmada Ankara İlinde Sincan İlçesinde bir ilkökulda görev yapmakta olan 20 (yirmi) sınıf öğretmeni, katılımcı olarak seçilmiştir. Öğretmenler basit rastgele seçim yoluyla belirlenmiştir. Araştırmada ilk olarak katılımcıların demografik özellikleri incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları incelendiğinde Tablo 1'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellik	Kategori	N
Cinsiyet	Kadın	15
	Erkek	5
Yaş	Ortalama	38,8
	Eğitim Fakültesi/Sınıf Öğrt	18
Mezun Olunan Bölüm	Eğitim Fakültesi/Branş	0
	Eğitim Yüksek Okulu	0
	Fen Edebiyat Fakültesi	2
	5 yıl ve daha az	2
Mesleki kıdem	6-10 yıl	2
	11-15 yıl	5
	16-20 yıl	8
	21 yıl ve üstü	3
Şimdiki sınıfını kaç yıldır okuttuğu	3 yıldan az	15
	3 yıl	3
	4 yıl	2

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerden 15'i Kadın, 5'i Erkek öğretmen olarak tespit edilmiştir. Bu öğretmenlerin yaş ortalaması 38,8'dir. Öğretmenlerin 18'i Eğitim

Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü mezunu iken 2 öğretmen Fen Edebiyat Fakültesinden mezun olmuştur. Mesleklerindeki kıdemleri incelendiğinde; katılımcılardan 2 öğretmen sırasıyla 5 yıl ve daha az, 6-10 yıl görev seçeneklerini belirtmişlerdir. 5 öğretmen 11-15 yıl arasında görev yapmış, 8 öğretmen ise 16-20 yıl arasında öğretmenlik görevi yapmıştır. 21 yıl ve üstünde öğretmenlik görevi yapan öğretmen sayısı ise 3'tür. Katılımcı grubun özelliklerinde son olarak mevcut sınıflarını ne süreyle okuttukları incelenmiştir. Burada 15 öğretmen, mevcut sınıfını 3 yıldan az okuttuğunu belirtirken, 3 öğretmen 3 yıl, 2 öğretmen ise 4 yıl mevcut sınıfını okuttuğunu belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada verileri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır (EK-1). Formda yer alan sorular, alan yazın araştırması sonucunda belirlenen ve Bulut (2013) tarafından tasarlanan görüşme sorularını kapsamıştır. Sorular, uzman görüşleri alınarak araştırmanın amacı ile alt amaçlarını kapsayacak şekilde daraltılmıştır.

Araştırma verilerini elde etmek için kullanılacak görüşme formunu belirlemeden önce alan yazın araştırması yapılmış ancak konuyla ilgili çok fazla görüşme formuna rastlanmamıştır. Bu nedenle belirlenen görüşme formunun (Bulut, 2013), çalışmanın amacına uygunluğu ve yeterliliği değerlendirilmiş ve araştırmacıdan formu kullanmak üzere izin alınmıştır. Form üzerinde uzman görüşleri alınarak sorular analiz edilmiş ve gerekli görülen eklemeler ve çıkarmalar ile güncellemeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Görüşme sonrasında elde edilen nitel verileri analiz etmek için toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılarak 20 katılımcıdan 20 dijital belge ve ek olarak tüm verilerin gruplandırıldığı ayrı bir dijital belge daha oluşturulmuştur. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların görüşleri birbirinden ayrı değerlendirilmiştir. Değerlendirme işlemleri yapılırken bir kodlama sistemi geliştirilmiştir. İçerik analizi sırasında tema ve alt temalar belirlenmiş ve daha sonra bu temalar altında ifade edilen katılımcı görüşleri derinlemesine incelenerek betimlenmiştir.

- Katılımcı Kodu (Örn: Ö1/Ö2)
- Tema
- Kategori
- Katılımcı Görüşü

Tüm katılımcılar için aynı yol ve yöntemlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ek olarak katılımcıların önemle vurguladıkları görüşler ve çarpıcı ifadeler doğrudan alıntılarla örneklendirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yönteminde ana çalışmaya geçmeden önce bir pilot çalışma gerçekleştirilmesi, araştırmanın bir standarda oturtulması ve görüşme stratejilerini belirleme açısından önemlidir (Türnüklü, 2000). Veri toplama aracının güvenilirlik ve geçerlilik çalışması için araştırmanın gerçekleştirildiği ilkokuldan rastgele iki sınıf öğretmeni seçilmiş ve bu öğretmenlerle yapılan görüşmeler araştırma analizi kapsamına alınmamıştır.

Araştırma Etiği

Araştırma, 2007 yılı mart ayı 2594 sayılı Tebliğler Dergisinde yer alan "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi" ile Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarih ve E.12607291 sayılı "2017/25: Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Genelgesi" kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın gerçekleştirildiği ilkokulun Müdürlüğünden araştırma izni alınmıştır. Kişisel Verileri Koruma Kanunu kapsamında, çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşme formlarının gizliliği ve güvenliğine yönelik gerekli önlemler alınmıştır. Katılımcıların gizliliğini sağlayabilmek için Ö1, Ö2 şeklinde katılımcı

sayısı kadar kodlama yoluna gidilmiştir. Ayrıca formlar araştırma haricinde üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgular alt başlıklar halinde sunulmuş ve tablolardan sonra yorumlara yer verilmiştir.

Özetlemenin Ne Olduğu ile ilgili Bulgular

Özetlemenin ne olduğu ile ilgili temada katılımcıların görüşleri değerlendirilmiş ve belirtilen görüşler gruplandırıldığında 7 adet kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Tema 1: Özetleme nedir

Kategori	Kod	N
<i>Özetleme ne demektir</i>	Ana hatlar	11
	Kısa ve Öz	5
	Ayrıntısız	4
	Bilişsel süreç	3
	Temel noktalar	3
	Ana fikir	3
	Kendi cümleleri	2

Tablo 2’de görüldüğü gibi özetlemenin öğretmenler tarafından yapılan tanımlamasında en fazla bahsedilen konu (N=11) “ana hatlar” olurken, özetlemenin “kısa ve öz” yapılması gerektiğine değinen öğretmen sayısı N=5 olarak belirlenmiştir. Özetlemeyi tanımlarken “ayrıntısız” olarak yapılması gerektiğini belirten öğretmen sayısı N=4 olarak belirlenmiştir. Bu kategorilerden sonra sırasıyla “bilişsel süreç”, “temel noktalar” ve “ana fikir” kategorileri aynı oranda (N=3) belirtilen kategoriler olmuştur. Son olarak bu temada öğrencilerin özetleme yaparken “kendi cümleleri”ni kullanmaları gerektiğini belirten öğretmen sayısı N=2 olarak ortaya çıkmıştır.

Tüm katılımcıların özetleme ile ilgili en çok ana hatlardan bahsettiği görülmektedir. Bu durumu Ö14 kodlu katılımcı şöyle ifade etmektedir: “*Özetleme okunan, dinlenen bir metni ana hatlarıyla ve ana fikri koruyarak kendi sözcükleriyle ifade edebilme becerisidir.*”

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere katılımcıların tamamının açıklamaları harmanlanacak olursa özetleme; öğrencinin bir metnin ana fikrini koruyarak, ana hatlarını ve temel noktalarını bilişsel süreçlerden geçirerek ayrıntılara inmeden kendi cümleleriyle kısa ve öz olarak ortaya koymasındır denilebilir.

Nitelikli Özet ile ilgili Bulgular

Nitelikli bir özetle bulunması gereken özelliklerle ilgili katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde katılımcıların görüşleri toplamda 10 özellik kategorisi belirlenmiştir. Bu özellik kategorileri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Tema 2: Nitelikli Özet Özellikleri

Kategori	Kod	N
<i>Nitelikli özet</i>	Anlaşılır	7
	Ana hatlar ve gerekli yerler	6
	Yalın ve ayrıntısız	5
	Kendi cümleleri	4

Mantıksal bağ ve akılda kalıcı	4
Okuyanın zihninde canlandırıcı	4
Açık ve net ifade edilmiş	3
Kısa	3
Ana fikir	3
Nesnel	3

Tablo 3'te katılımcıların nitelikli bir özet ile ilgili en çok (N=7) “anlaşılır” olması konusunun üzerinde durduğu görülmektedir. Daha sonra en çok belirtilen özellikler ise nitelikli bir özetle “ana hatlarıyla gerekli yerler”in bulunması gerektiği olmuştur (N=6). Yalın ve ayrıntısız bir özete nitelikli bir özet olduğunu belirten katılımcı öğretmen sayısı N=5 olarak tespit edilmiştir. Nitelikli bir özetle, “özetleyen kendi cümleleri”ni içeren, “mantıksal bağ ile akılda kalıcılık” sağlayan, “özeti okuyanın zihninde canlandırıcı” özellikler bulunmasını belirten katılımcı sayıları eşit (N=4) olarak tespit edilmiştir. Bu özellikleri sırasıyla; “açık ve net ifade edilmiş”, “kısa”, “ana fikri kapsayan” ve “nesnel ifade edilen” özet özellikleri izlemiştir (N=3).

Katılımcıların en çok üzerinde durduğu anlaşılabilirlik ile ilgili Ö1 kodlu kullanıcı şöyle yorum yapmıştır: “*Bence nitelikli özet, gerekli önemli yerleri içinde barındıran açık, anlaşılır ve yalın ifade edilen bir özellik taşımaktadır.*”

Özet Yaptırma ile ilgili Bulgular

Katılımcıların derslerinde özet yaptırıp/yaptırmadıkları, yaptırıyorsa hangi derslerde yaptıkları, yaptırmıyorsa neden yaptırmadıkları ile ilgili yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular üç farklı kategoride incelenerek Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4
Tema 3: Özet Uygulaması

Kategori	Kod	N	
Özet uygulaması	Özet Yaptırma	Evet	13
		Hayır	4
		Bazen	3
	Tür	Yazılı Özet	9
		Sözlü Özet	7
		Türkçe	13
	Dersler	Sosyal Bilgiler	4
		Hayat Bilgisi	3
		Fen Bilgisi	2

Katılımcıların derslerde özet yaptırıp yaptırmadıkları sorulduğunda, 13 öğretmen özet yaptırdığını, 3 öğretmen bazen özet yaptırdığını belirtmiş, 4 öğretmen ise özet yaptırmadığını belirtmiştir. Özet yaptıran öğretmenlerden 9'u yazılı özet, 7'si ise sözlü özet yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Özet yaptırılan dersler olarak sırasıyla Türkçe, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ve Fen Bilgisi dersleri belirlenmiştir (N=13, 4, 3, 2). Katılımcılardan bazıları derslerde özet yaptırmadığını belirtmiş ve bununla ilgili örnek olarak Ö11 kodlu katılımcı;

“Hayır yaptırmıyorum. Özetleme yaptırılmaya zorlanan öğrenci, kitaptan keyif almak yerine sadece sonuca odaklanıp verilen özet görevini nasıl yerine getiririm telaşına düşüyor. Bu da çocukları okumaktan soğutuyor.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Özet yaptıran katılımcıların, yazılı özet kadar sözlü özete de önem verdikleri sonucuna ulaşılırken, özet yaptırmayan katılımcıların ise “kayı”, “yaratıcılığı engelleme”, “vakit yetersizliği” gibi gerekçeleri öne sürdükleri bulgularına da ulaşılmıştır.

Dönüt ile ilgili Bulgular

Katılımcıların yapılan özetlere dönüt verme ile ilgili durumları incelendiğinde Tablo 5'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5
Tema 4: Dönütler

Kategori	Kod	N
Dönütler	Sözlü	8
	Hem Sözlü Hem Yazılı	6
	Yazılı	2

Özet yaptıran 16 öğretmen içerisinde en çok başvurulan dönüt türü sözlü dönütler olmuştur (N=8). Daha sonra hem sözlü hem de yazılı dönüt verdiğini belirten katılımcılar olmuştur (N=6). Sadece yazılı dönüt verdiğini belirten katılımcı sayısı ise N=2 olarak belirlenmiştir.

Sözlü yanıt verdiğini belirten Ö2 kodlu kullanıcı bu uygulamasını şu şekilde açıklamıştır: “Öğrencilerim özet yaptıktan sonra özetleri hakkında sözlü dönüt veriyorum. Öğrencimin hatası varsa hevesini kırmadan düzeltme yapıyorum. Olumlu pekiştirme kullanıyorum.” şeklinde açıklamıştır. Hem sözlü hem de yazılı dönütler veren Ö3 kodlu katılımcı ise görüşlerini; “Hem sözlü hem yazılı dönütler veriyorum. Verilen bu dönütlerin onlar için çok faydalı, yapıcı olduğunu düşünüyorum. Genellikle destekleyici, olumlu ifadeler kullanarak dönüt vermeye özen gösteriyorum. Kendisini hem sözlü hem de yazılı ifade etmesinin çok önemli olduğunu buna ek olarak her iki becerinin de ayrı ayrı ve çok önemli edinmesini istediğimiz beceriler olduğunu düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Yazılı dönüt veren iki katılımcıdan biri olan Ö9 kodlu katılımcı ise; “Genelde yaptıkları çalışma kâğıdı veya defterlerini kontrol ederek yazılı dönüt veriyorum. Bunu yapabilmek için öncelikle kendime bir cevap anahtarı oluşturuyorum. Kontrol ederken de cevap kâğıdındaki noktalara değinilip değinilmediğine dikkat ediyorum.” şeklinde nasıl dönüt verdiğini açıklamıştır.

Öğretmenlerin dönüt vermenin en çok “farkındalık oluşturma”, “pekiştirme” ve “eksikleri tamamlama” amacıyla faydalı olduğunu düşündükleri bulgusuna da ulaşılmıştır.

Özetleme Stratejisi ile ilgili Bulgular

Katılımcılara son olarak yöneltilen özetleme stratejileri öğretimi ile ilgili soruya ait bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6
Tema 5: Özetleme Stratejisi

Kategori	Kod	N	
Özetleme stratejisi nasıl öğretilir?	Evet	7	
	Nasıl?	Sözlü ve yazılı	5
		Adım adım (süreç halinde)	3
		Anahtar sözcüklerle	2
		Altını çizme ve not alma	2
		Slayt ve açıklama	2
		Grup çalışması	1
		Konu, ana fikir, başlık bulma	1
		Soru – cevap	1
		Hayır	13
Neden?	Özetleme stratejisi ile ilgili bilgim yok		
	Ben de özetleme stratejisi diye bir konu öğrenmedim		

Tablo 6’da görüldüğü gibi katılımcı öğretmenlerden 7’si özetleme stratejisi kullandıklarını ve öğrettiklerini belirtirken, 13 katılımcı ise özetleme stratejisi öğretmediklerini belirtmişlerdir. Özetleme stratejisi öğretmeyen veya kullanmayan öğretmenler iki sebep üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlardan birisi “kendilerinin de özetleme stratejilerini öğrenmediği” olurken diğeri ise “özetleme stratejileri ile ilgili bir bilgilerinin olmadığı”dır. Özetleme stratejilerini kullanan ve öğreten öğretmenler içerisinde sözlü ve yazılı öğretim kullanan öğretmenlerin sayısının en çok olduğu belirlenmiştir (N=5). Bu sayıyı, özetlemeyi adım adım bir süreç halinde strateji olarak öğreten öğretmen sayısı takip etmiştir (N=3). Daha sonra aynı oranda “anahtar sözcüklerle”, “altını çizme ve not alma” ile “slayt ile açıklama” yöntemlerini kullanan öğretmenler belirlenmiştir (N=2). Benzer şekilde “grup çalışması”, “konu, ana fikir, başlık bulma” ve “soru – cevap” tekniklerinden bahseden öğretmenlerin oranı da eşit olmuştur (N=1).

Özetleme stratejisi ile ilgili Ö20 kodlu katılımcı;

“Özetleme stratejisi hakkında öğrencilerime ilk özetleme öncesi bilgi veririm. Birlikte bir özetleme yaparım. İzlediğimiz bir filmi, okuduğumuz bir metni ya da bildiğimiz bir masalı nasıl özetleyebileceğimizi örneklerle gösteririm. Zaman içinde yaptıkları özetlere verdiğim dönüt ve düzeltmelerle 4 senenin sonunda özetleme hakkında bilgi sahibi olup özetleme yapabilir duruma gelirler.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Strateji kullanmayan ve öğretmeyen katılımcılardan Ö7 kodlu katılımcı ise;

“Hayır. Bu tarz stratejiler hakkında bilgi sahibi değilim. Okumayı, dinlemeyi ve izlemeyi sevdiğim eleştirel düşünebileceklerini ve özetleme becerilerini geliştirebileceklerini düşünüyorum.” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Katılımcılara, belirtilen sorulardan sonra eklemek istedikleri herhangi diğer bir konu olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya yanıt veren 8 katılımcıdan 4 tanesi, özetleme becerilerini kazandırmanın gerekliliği ile ilgili tereddütleri olduğu belirtmişlerdir. Örneğin Ö17 kodlu katılımcı;

“Özetleme becerisinin 21. Yüzyıl becerileri içinde yeri olduğunu düşünmüyorum.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Benzer şekilde Ö16 kodlu katılımcı da “*Sanırım bu konuyu biraz araştırmalıyım ancak ne kadar gerekli kararsızım.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö11 kodlu katılımcı ise;

“Özetleme becerisinin öğrencileri kitaptan uzaklaştırdığını düşünüyorum.” şeklinde görüş belirterek özetlemeye farklı bir olumsuz açıdan baktığını belirtmiştir. Burada Ö5 kodlu kullanıcı; “Özetleme stratejileri hakkında öğretmenlere yönelik bir eğitim yapılmadığını söyleyebilirim. Öte yandan en azından ilköğretim düzeyinde çocuğa özet becerisi için değil; eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve ifade becerileri geliştirme, tartışabilme ve okuma zevki konularında yeterli bilgi ve destek verilebilirse özet stratejileri kendiliğinden gelişebilecektir. Çünkü çocuk yaşadığını, okuduğunu, izlediğini muhakeme yeteneği kazanıp, bunu dile getirebilecek ifade becerisini de halledebilmişse bütün ana fikirleri kavrayıp aktarabilme yetisi zaten gelişmiş olacaktır.” şeklinde öğretmenlere yapılacak eğitimler ve öğrencilere uygulanabilecek çözümlerle çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada Ankara ilinin Sincan ilçesinde bir ilköğretim okulunda görev yapan 20 öğretmenin özetleme becerileri hakkındaki görüşleri ve kullandıkları özetleme stratejileri incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinde özetleme becerileri ile ilgili vurgulanması gereken noktalar ortaya çıkmıştır.

Çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan ilki, özetleme becerileri için öğretmenlerin zihninde canlanan özet tanımına yönelik olmuştur. Katılımcıların tamamının görüşleri incelenerek anahtar kelimeler belirlendiğinde özetlemenin tanımı için;

“Öğrencinin bir metnin ana fikrini koruyarak, ana hatlarını ve temel noktalarını bilişsel süreçlerden geçirerek ayrıntılara inmeden kendi cümleleriyle kısa ve öz olarak ortaya koymasıdır.” şeklinde anlamlı bir bütün oluşturulabilecek bir tanımlama ortaya çıkmıştır. Buradan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin hangi sınıf seviyesinde olursa olsun özet ile ilgili zihinlerindeki tanımlamada bir benzerlik ve bütünlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan bir diğeri, nitelikli bir özet üzerine yapılan yorumlardan ortaya çıkmıştır. Bu konuyla ilgili değerlendirmelerde öğretmenlerin büyük çoğunluğu, “anlaşılabilirlik”, “yalınlık” ve “gerekli yerlerin anlatıldığı” gibi anahtar kelimelerin etrafında yoğunlaşmıştır. Sınıf öğretmenleri özetleme becerilerinde en çok sadeleştirme üzerinde durmuşlardır. Ancak bu sadeleştirme işleminde öğrencilerin konudan uzaklaşmadan, konunun anlamını ve ana hatlarını aktarabilecek özetler yapması gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Katılımcı öğretmenlerin %80’i özet yaptırdığını belirtmişlerdir. Özetleme becerileri denildiğinde ilk akla gelebilecek olan yazılı özet fikrine alternatif bir özet de bu çalışmada ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan %56,25’i yazılı özet yaptırdığını belirtirken, bu orana yakın bir şekilde %43,75’i ise sözlü özet yaptırdığını belirtmiştir. Öğretmenler çoğunlukla sözel derslerde özet yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Özet yaptırmayan öğretmenlerin özetleme becerileri hakkındaki görüşleri de çalışmanın bir diğer dikkat çekici sonucu olmuştur. Burada öğretmenlerden bazıları “öğrencilerin yaratıcılıklarını köreltmesi”, “öğrencilerde başaramama kaygısına sebep olması” ve “ders işleme sırasında özetleme için yeterli vakit olmaması” gibi nedenlerle özetleme yaptırmadıklarını belirtmişlerdir. Bu da özetleme becerileri ile ilgili daha çok çalışma yapılarak, sonuçlarının eğitim öğretim ortamlarında öğretmenlerle paylaşılması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Öğretmenlerin sözlü dönütleri, yazılı dönütlere tercih ettiği sonucu, çalışmanın bir diğer sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Böylece öğrenciler sadece öğretmenlerinin değil, sınıfta görüş belirten diğer sınıf arkadaşlarının da görüşlerini öğrenebilmektedirler. Çalışmanın en önemli sonuçlarından birisi, özetleme stratejilerine yönelik ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenler çoğunluğu, özetleme stratejisi bilmediğini veya bu stratejileri uygulamadığını belirtmişlerdir. Strateji uygulayan öğretmenler de bunu bir süreç halinde sınıfın genel işleyişine göre düzenlemektedirler. Buradan özetleme stratejileriyle ilgili bir uygulama bütünlüğü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazın taraması sonucunda ulaşılan çalışmaların büyük çoğunluğunun çalışma grubunu öğrenciler oluşturmaktadır (Aktaş ve Bayram, 2017; Bahap Kudret ve Baydık, 2016; Bulut, 2013; Bulut ve Akyol, 2014; Çetin, 2019 ; Duran ve Özdi, 2018; Eroğlu, 2019; Kuşdemir, Düşünsel ve Çelik, 2018; Kuşdemir ve Güneş, 2014; Özdi, 2019; Sulak ve Arslan, 2017; Şapcı ve Kuşdemir, 2018; Tavşanlı, 2014; Yenen Avcı, 2019) Bu nedenle öğretmenler üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgular önem arz etmektedir. Bulut ve Akyol’un, (2014) çalışmasında öğretmenlerin hangi metin türlerinde daha başarılı özet yaptıkları incelenirken kullandıkları stratejiler de belirlenmiştir. Benzer, Sefer, Ören ve Konuk (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da özet yazma stratejisi geliştirilmiştir. Bu çalışmada ise çalışmaya katılan öğretmenlerin özetleme stratejisini bilmediğini veya uygulamadığını belirtmesi, eğitim fakültelerinde öğretim bütünlüğü oluşturmak açısından önemli bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

Tüm bu sonuçlar ve tartışmalar ışığında bu çalışma sonucunda ortaya çıkan öneriler;

- Öğrencilerin özetleme becerilerinin geliştirilmesine yönelik deneysel çalışmalar yapılmalıdır.
- Özetleme becerisiyle ilgili alanyazında yapılmış çalışmalar meta-analiz yapılarak stratejinin etki büyüklüğü ortaya konulmalıdır.

- Sınıf öğretmenlerinin özetleme stratejilerinin nasıl uygulandığına ilişkin eğitimler alması gerekmektedir.
- Özetlemenin öğrenciye katkıları incelenmeli ve özetlemeye karşı olumsuz görüşleri olan öğretmenlerle paylaşılmalıdır. Şeklinde belirtilebilir.

Yazarların Katkı Oranı

Birinci yazarın katkı oranı %70 ikinci yazarın katkı oranı %30'dir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum olmadığını beyan ederiz.

Açıklama: Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından 2021-2022 eğitim öğretim yılında Tezsiz Yüksek Lisans kapsamında bitirme projesi olarak kabul edilmiştir.

Kaynaklar

- Aktaş, E. ve Bayram, B. (2017). Ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlamada özetleme stratejilerini kullanma becerilerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(1), 346-360.
- Anderson, T. H. and Armbruster, B. B. (2002). *Handbook of reading research*. NJ: Lawrence Erlbaum.
- Bahap Kudret, Z. ve Baydık, B. (2016). Başarılı ve başarısız dördüncü sınıf okuyucularının okuduğunu anlama ve özetleme becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(3), 317-346. doi:10.21565/ozelegitimdergisi.268558
- Benzer, A., Sefer, A., Ören, Z. ve Konuk, S. (2016). Öğrenci odaklı bir araştırma: metin özeti yazma stratejisi ve dereceli puanlama anahtarı. *Eğitim ve Bilim*, 41(186), 163-183. doi:10.15390/EB.2016.4603
- Bulut, P. (2013). *İlköğretim 5. sınıf öğrencileri ve öğretmenlerinin özetleme stratejilerinin değerlendirilmesi: Türkçe dersi örneği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bulut, P. ve Akyol, H. (2014). İlköğretim 5. sınıf öğrencileri ve öğretmenlerinin özetleme stratejileri. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 36-48.
- Cohen, L., ve Manion, L. (1994). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Çetin, Ö. (2019). *8. sınıf öğrencilerinin okuduğu ve dinlediği farklı türdeki metinleri özetleme becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Van.
- Duran, E. ve Özdil, Ş. (2018). Matris tekniğinin metin özetleme becerisine etkisi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 41-58.
- Eroğlu, B. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin özetleme tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- International Reading Literacy. (2001). *Progress in international reading literacy study 2001*.
<https://www.iea.nl/studies/iea/pirls/2001> adresinden 06.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Kahn, R. L. (1983). *The dynamics of interviewing*. Florida: Robert E. Krieger Publishing Company.
- Kuşdemir, Y. ve Güneş, F. (2014). Doğrudan öğretim modelinin okuduğunu anlama becerilerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(32), 86 - 113.
- Kuşdemir, Y., Düşünsel, C. M. ve Çelik, M. (2018). İlkokul öğrencilerinin özetleme becerilerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 15(2), 893-910.
doi:10.14687/jhs.v15i2.5208
- Majors, S. (2009). *Content analysis of four core basal programs: focusing on comprehension*. USA: The University of Alabama.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2003). *PISA 2003 projesi ulusal nihai rapor*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2007). Millî eğitim bakanlığına bağlı okul ve kurumlarda yapılacak araştırma ve araştırma desteğine yönelik izin ve uygulama yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 2594.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017). *Yenilik ve eğitim teknolojileri genel müdürlüğü: Araştırma, yarışma ve sosyal etkinlik izinleri genelgesi*. www.yetgitek.meb.gov.tr. Adresinden 14.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *PISA 2018 Türkiye ön raporu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özgül, Ş. (2019). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin metin özetleme becerilerinin geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.
- Sulak, S. E. ve Arslan, Ş. (2017). Investigation of 4th grade primary school students' level of usage of summarizing strategy. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 63 - 77.
- Şapıcı, D. ve Kuşdemir, Y. (2018). İlkokul öğrencilerinin bilgilendirici metinleri anlama ve özetleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(17), 235-253.
- Şengül, M. ve Yalçın, K. (2004). Okuma ve anlama becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak hazırlanan bir model önerisi. *Millî Eğitim*, 164(4), 36-58.
- Tavşanlı, Ö. F. (2014). *Grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümlenme ve özetleme başarıları üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya.
- Türk Dil Kurumu. (2020). Türk Dil Kurumu Sözlükleri: www.sozluk.gov.tr adresinden 05.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (24), 543-559.
- Willis, J. (2008). *Teaching the brain to read: strategies for improving fluency, vocabulary and*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Yenen Avcı, Y. (2019). 5. sınıf öğrencilerinin özetleme becerileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(21), 110-123.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin

Extended Abstract

Introduction

This study aims to exhibit primary school teachers' perspectives of summarising and the summarising strategies they use and to obtain their views on students' summarising skills. It also formulates the sub-problems obtain the views on elements of a good summary.

Thus, it seeks answers to the questions,

- What views do primary school teachers have on summarising?
- What prior knowledge do they have on how make summaries?
- What views do they have on the elements of good quality summaries?
- What implementations do they have in their classes in relation to summarising strategies?
- What views do they have on the place summarising occupies in Turkish curricula (1st-4th grades)?

Method

The study was conducted as a case study in the model of qualitative study. Qualitative studies are studies in which qualitative techniques are used, problems and phenomena are put forward multi-dimensionally, realistically and in detail in natural environments, researchers are actively available in the process, research is varied and flexible in design and which has in-depth analyses (Yıldırım and Şimşek, 2006). Content analysis-important for the analysis of the data- was used in this paper. 20 primary school teachers who taught in a school in Sincan, Ankara were included in the research. They were chosen randomly. Initially, the participants' demographic properties were analysed. Semi-structured interview forms were used in collecting the data. The questions determined as a result of literature review and by considering Bulut (2013). The interview questions were narrowed down by consulting expert opinion. Interviews are commonly used in social sciences. The form was chosen after literature review but the forms were mostly irrelevant. Therefore, the interview form chosen (Bulut, 2013) was evaluated for suitability to the purpose of the study and for adequacy. Following expert opinion, the questions were analysed, additions or removal was made and thus the form was improved.

The research was done with reference to "Regulation on Permission for Research in Schools and Institutions of the Ministry of National Education and Research Support and on Implementation" published in the journal of declarations numbered 2597 and dated March 2007 and with reference to "Circular Letter 2017/25: Permission for Research, Competition and Social Activities" issued by general Directorate of Innovation and Educational Technologies dated 22.08.2017 and numbered E.12607291. Thus, permission was received from the administration of the primary school where the research was conducted. Within the scope of law on the protection of personal data, precautions were taken for the confidentiality of the interview forms. The participants were coded as Ö1, Ö2, etc. for confidentiality. The forms will not be open to sharing.

Findings

The main finding obtained was on the definition of summarising skills created in teachers' mind. Consequently, the definition "*students' statement of a text in their own words briefly and without going into detail by preserving the main idea and by exposing the outline and basic points of the text to cognitive processes*" was obtained. It was concluded here that primary school teachers had similarities and integrity in definitions of summarising in their mind regardless of grade levels they taught.

Another finding was based on the participants' comments on good quality summaries. The majority of the participants' evaluations centred around such key words as "intelligibility", "simplicity" and "describing the parts which are necessary". The teachers mostly laid emphasis on simplification in summarising skills. Yet, it was stressed in simplification that students should make summaries which could reflect the meaning and outline without digressing from the topic. 80% of the participants said they got their students to make written summaries. An alternative to written summaries- which naturally comes to mind when talking about summarising skills- emerged in this study. Thus, while 56.25% of the teachers said that they asked for written summaries, approximately 43.75% said that they asked for oral summaries. They said that they demanded summaries mostly in verbal courses. Another remarkable result was obtained from the views of teachers who did not asked for summaries on summarising skills. Such teachers said they did not ask for summaries because they thought that "summarising deadened students' creativity", that "it caused students to feel anxiety that they could not achieve success" and that "they did not have enough time to make summaries in classes". The finding led to the conclusion that more studies on summarising should be done and the results should be shared with teachers in teaching environments.

Another finding was that the teachers preferred oral feedback to written feedback. In this way, students can hear their classmates' thoughts as well as their teacher's thoughts. One of the most significant results obtained in this study was related to summarising strategies. The majority of the participants stated that they did not know any summarising strategies or that they did not them. The ones who used strategies arranged them according to the general flow of the class as a process. Accordingly, it was concluded that there was no integrity of implementation in terms of summarising strategies.

Conclusion, Discussion and Recommendations

The study groups in the literature are generally composed of students (Aktaş and Bayram, 2017; Bulut ve Akyol, 2014; Kuşdemir ve Güneş, 2014; Bahap Kudret and Baydık, 2016; Sulak and Arslan, 2017; Şapcı and Kuşdemir, 2018; Kuşdemir et al., 2018; Duran and Özdil, 2018; Tavşanlı, 2014; Özdil, 2019; Yenen Avcı, 2019; Eroğlu, 2019; Çetin,2019). Therefore, the findings obtained with a study group of teachers were significant. Bulut and Akyol (2014) investigated in what types of texts teachers were better at summarising and also their strategies. Benzer et al (2016) develop strategies for summarising. The finding concerning participants' ignorance of summarising was an important result in this study to attain integrity in teaching in educational faculties.

In the light of the results, the following can be recommended:

- Further studies should be conducted on summarising skills and the results should be shared.
- The studies should be shared in teaching environments and be made widespread.
- Primary school teachers should be trained in summarising strategies.
- The contributions of summarising to students should be analysed and they should be shared with teachers with negative views.

EK -1

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU (ÖĞRETMEN)

“Merhaba. Benim adım [REDACTED] Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Tezsiz Yüksek Lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda sınıf öğretmeniyim. Sizinle özetleme ve özetleme stratejileri konusunda yaptığım çalışmayla ilgili daha ayrıntılı bilgi toplayabilmek için bir görüşme yapmak istiyorum. Bir sınıf öğretmeni olarak sizin bu konudaki görüşlerinizin önemli olduğunu düşünüyorum. Bu görüşmede konuşulanların tamamen gizli tutulacağını, görüşmede konuşulanları sadece benim dinleyeceğimi, toplanan verilerin bu araştırmada bilimsel amaçlar için kullanılacağını, sizin isminizin ve görev yaptığınız okulun adının kesinlikle yer almayacağını garanti ederim. Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir şey var mı?

Görüşmemizin yaklaşık 40-50 dakika süreceğini tahmin ediyorum. Eğer izin verirseniz başlamak istiyorum”.

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyet: K() E()
2. Yaş:
3. Mezun olunan bölüm:
()Eğitim Fakültesi/Sınıf Öğrt. ()Eğitim Yüksek Okulu
()Eğitim Fakültesi/Branş ()Fen Edebiyat Fakültesi
4. Mesleki kıdem
() 5 yıl ve daha az
() 6-10 yıl
() 11-15 yıl
() 16-20 yıl
() 21 yıl ve üstü
5. Şimdiki sınıfını kaç yıldır okuttuğu:
() 3 yıldan az
() 3 yıl
() 4 yıl

GÖRÜŞME SORULARI

1. Sizce özetleme nedir? Açıklar mısınız?
2. Size göre nitelikli bir nasıl olmalıdır?
3. Derslerinizde öğrencilerinize özet yaptırıyor musunuz?
4. Sonda: Neden yaptırmıyorsunuz?
5. Sonda: Öğrencilerinize en çok hangi derslerde özet yaptırıyorsunuz?
6. Öğrencileriniz özet yaptıktan sonra özetleri hakkında dönüt veriyor musunuz?
7. Sonda: Eğer dönüt veriyorsanız bunu nasıl yapıyorsunuz? Yazılı mı, sözlü mü kendi özetleri üzerinde hatalarını ya da eksiklerini göstererek mi?
8. Özetleme stratejisini öğrencilerinize öğrettiniz mi?
9. Sonda: Öğrettiyseniz nasıl bir yöntemle öğrettiniz?
10. Konuştuğumuzla ilgili olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Görüşmeye katıldığınız için teşekkür ederim...